

Izvorni znanstveni rad
UDK 94(497.5 Dubrovnik)
Primljeno: 21.6.2011.

GRANICE DUBROVAČKIH SEKSTERIJA

IVANA LAZAREVIĆ

SAŽETAK: Srednjovjekovna administrativna podjela na seksterije nije u Dubrovniku zaživjela kao u talijanskim gradovima, pa se nakon potresa 1667. godine gubi u dokumentima privatnopravnog karaktera. Seksteriji se ponovno uspostavljaju nakon pada Dubrovačke Republike u popisima stanovništva 1807. i 1817. godine i prilikom opisivanja nekretnina u raznim kupoprodajnim, ostavinskim i sličnim ugovorima. U dokumentima se često koriste i drugi, usporedni nazivi gradskih predjela. Svi ti termini nestaju iz pravnih dokumenata krajem 19. stoljeća, kada se uspostavlja način klasifikacije nekretnina putem broja katastarskih čestica i zemljišnoknjižnih uložaka.

Uvod

Pokušavajući odgovoriti na pitanje o nastanku i širenju Dubrovnika,¹ historiografija se uglavnom oslanjala na pisanje cara Konstantina VII. Porfirogeneta, koji sredinom 10. stoljeća, u djelu *De administrando imperio*, opisuje postupni urbanistički i demografski razvoj Dubrovnika u ranom srednjem vijeku: "Najpre sagradiše mali grad, tamo gdje i danas stoji, a kašnje ga povećaše. Za kratko opet, kako se je po malom razmnožalo i proširilo stanovništvo, povećaše zidine grada donle, koliko ih ima."² Kroničari i istraživači iz njegovih su rečenica zaključivali

---

¹ Na korisnim sugestijama i pomoći prilikom pisanja ovoga rada zahvaljujem se Ireni Benyovsky Latin, Stjepanu Ćosiću i Nenadu Vekariću.

² Konstantin Porfirogenet, *O upravljanju carstvom*, prev. Nikola pl. Tomašić. Zagreb: August Cesarec, 1994: 75; Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, I. Korijeni, struktura i razvoj dubrovačkog plemstva*. Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2011: 206.

**Ivana Lazarević, asistentica u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.
Adresa: Zavod za povijesne znanosti HAZU, Lapadska obala 6, 20000 Dubrovnik.
E-mail: ivana.lazarevic@du.t-com.hr**

---

da su stanovnici Epidaura, bježeći pred navalom Avara i Slavena početkom 7. stoljeća, naselili najstrmije područje na južnom dijelu grada, zatim su se širili prema istoku i na kraju obuhvatili područje Pustijerne.³

Međutim, danas nema dvojbe da je prvotna jezgra Dubrovnika nastala nekoliko stoljeća ranije, kao naselje s lukom, zaklonište i odmorište za brodove, mjesto na kojem su se povezivali kopneni i morski putovi.⁴ To je naselje postojalo paralelno s Epidaurum, te je vjerojatno, zbog svoga položaja i plovidbeno-gospodarskih prednosti, polako preuzimalo prvenstvo. Taj proces završen je provalom Avara i Slavena u 7. stoljeću.⁵ Ova pretpostavka potkrepljena je arheološkim istraživanjima koja su na vidjelo iznijela kasnoantički kaštel na mjestu današnje Bunićeve poljane i Kneževa dvora, ostatke zida ispod crkve Sv. Bartula, Sv. Petra i niz drugih artefakata.⁶ Prihvaćajući rezultate novih istraživanja, Nenad Vekarić zaključuje da su se tri faze širenja grada koje spominje Porfirogenet vjerojatno dogodile, ali prije 7. stoljeća, pa tim istraživanjima njihov redosljed postaje upitan.⁷

Dubrovački seksteriji kroz povijest

U srednjem vijeku, u mnogim gradovima s obje strane Jadrana česta je bila podjela na manje teritorijalne jedinice. Administrativnu podjelu na četvrti nalazimo u Splitu, Zadru, a možda i u Trogiru.⁸ Rim je u 15. i 16. stoljeću bio podijeljen na 13 rajona, Venecija na 6 seksterija, Firenca na 4 odnosno 6 kvarterija, Perugia na 5 vrata (tal. *porte*), Verona na 47 *contrada* itd.⁹ Funkcije ovakvih podjela gradskog

³ Milan Prelog, »Urbanistički razvoj Dubrovnika.« *Peristil* 21 (1978): 127; Lukša Beritić, *Utvrdjenja grada Dubrovnika*. Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 1989: 9-20; Željko Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*. Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, 1998: 43; Antun Ničetić, *Nove spoznaje o postanku Dubrovnika, o njegovu brodarstvu i plovidbi svetoga Pavla*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku, 2005: 18.

⁴ Antun Ničetić, *Povijest dubrovačke luke*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1996: 29-30; 106. A. Ničetić, *Nove spoznaje o postanku Dubrovnika*: 15-132; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, I*: 205.

⁵ N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, I*: 205.

⁶ Ivica Žile, »Naselje prije Grada.« *Dubrovnik* 8/4 (1997): 107; Igor Fisković, »Crkvice Sv. Kuzme i Damjana u središtu Dubrovnika.« *Dubrovnik* 8/4 (1997): 261-275; A. Ničetić, *Nove spoznaje o postanku Dubrovnika*: 39-45; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, I*: 206.

⁷ A. Ničetić, *Nove spoznaje o postanku Dubrovnika*: 39-45; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, I*: 206-207.

⁸ Irena Benyovski-Latin, *Srednjovjekovni Trogir. Prostor i društvo*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2009: 42-43.

⁹ Christopher F. Black, *Early Modern Italy: A Social History*. London: Routledge, 2001: 150.

teritorija bile su različite. Tu su se organizirale zabave i takmičenja, vojne službe, skupljali su se porezi, a njihovi su predstavnici sudjelovali u izvršnoj vlasti.¹⁰ U Sieni još uvijek postoji 17 *contrada* koje nekoliko puta godišnje organiziraju utrku na konjima zvanu *Palio*.¹¹ Gradske četvrti u Italiji često su imale svoga sveca zaštitnika, grb i druge ambleme, i vrlo izražen osjećaj povezanosti i zajedništva.

Prvi spomen podjele na seksterije u Dubrovniku nalazimo u dodatku Statutu grada Dubrovnika iz 1309. godine, u odredbi o požaru. Tada je odlučeno da Općina mora kupiti “za svaki gradski seksterij po dvadeset sjekira, a neka se dodijele dobro upućenim ljudima, koji su dužni ako se slučaj dogodi, s tim sjekirama pohitati na spomenuto mjesto požara pod prijetnjom kazne od pet perpera za svakoga i za svaki put.”¹² U toj se odredbi ne spominju nazivi seksterija ni njihove granice. Prilikom izbora kapetana noćne straže, odlukom Malog vijeća iz 1344. godine, saznaju se njihova imena: Pustijerna, Sveta Marija, Sveti Vlaho, Sveti Nikola, Sveti Petar i Kaštel.¹³ Isti se seksteriji spominju i 1346. godine u odredbi Velikog vijeća o utvrđivanju i naoružanju grada i u zaključku Malog vijeća iz 1382. godine o čišćenju ulica.¹⁴ Prije novih saznanja o postanku grada Dubrovnika, istraživači su razvoj objašnjavali i širenjem grada pomoću tih seksterija. Tako se seksterij Kaštel ili Kaštio smatrao najstarijim, kao sljedeće proširenje slijedio ga je seksterij Sv. Petra i na kraju Pustijerna kao posljednje, treće proširenje grada koje spominje car Konstantin. Takav razvoj Grada danas možemo odbaciti. Ostaje, međutim, otvoreno pitanje utvrđivanja granica tih starih seksterija.

¹⁰ C. F. Black, *Early Modern Italy: A Social History*: 150-154.

¹¹ I u Dubrovniku se trčao *palij*. Više o tome vidi: Zdravko Šundrica, *Tajna dubrovačkog arhiva*, II. Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2009: 279-301.

¹² *Statut grada Dubrovnika sastavljen godine 1272*. Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2002: 470-473; Lukša Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.« *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1956): 17; Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 43.

¹³ Za svaki se seksterij biraju po dva kapetana, osim za seksterije Sv. Petra i Kaštel za koja su određena samo dva. *Monumenta Ragusina. Libri reformationum*. Tomus I. Zagabrie: JAZU, Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium, 1879: 153; L. Beritić. »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 17; Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 43.

¹⁴ Mihailo Dinić, *Odluke veća Dubrovačke Republike*, I, Beograd: SANU, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, 15, 1951: 206; L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 17; Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 43. U Statutu grada Siene iz 1262. godine spominje se da je svaki *terzo* morao izabrati 4 službenika koji su morali pregledavati ulice i trgove i kažnjavati one koji čine nered (Daniel Waley, *Siena and The Sienese in the Thirteen Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991: 11).

Seksterij Kaštel ili Kaštio (*Castellum*) je, prema starijim tumačenjima, obuhvaćao najstariji dio grada, područje koje je bilo najnepristupačnije i koje su utvrdile prve izbjeglice iz Epidaura nakon provale Avara i Slavena. Tu tvrđavu, ili mali obzidani gradić, Lukša Beritić smješta na položaj samostana Sv. Marije od Kaštela, koji je bio najprikladniji za to.¹⁵ Obuhvaćao je dio grada koji je bio omeđen "starim zidinama". Te zidine, još uvijek vidljive u vrijeme pisanja Statuta, išle su vjerojatno prateći liniju današnje ulice Od Rupa i Strossmayerove ulice.¹⁶ Istočna je granica bila Zvijezdićeva ulica.¹⁷ Željko Peković smatra da je sjeverna granica ovog seksterija bila Ulica od Kaštela.¹⁸

Sljedeći seksterij, onaj Sv. Petra, zauzimao je, prema Beritiću, područje istočno od Kaštela, dakle od Zvijezdićeve do Stuline ulice.¹⁹ Peković se ne slaže s tim tumačenjem, te smatra da je ovaj seksterij nastao kao podgrađe Kaštela, okružujući ga sa zapadne, sjeverne i istočne strane, te kao njegove granice navodi ulice Od Domina, Strossmayerovu i Gradićevu ulicu.²⁰

Seksterij Pustijerna prema istoku se nastavljao na seksterij Sv. Petra sve do današnje tvrđave Sv. Ivana.²¹

Oslanjajući se na stariju historiografiju Stjepan Krivošić procjenjuje da je grad obuhvaćen ovim seksterijima mogao imati oko 2.000 stanovnika.²² U svjetlu novih saznanja, Vekarić dopunjuje njegovu procjenu dodajući prostor izvan ovog područja (prostor Bunićeve poljane i Kneževa dvora), te uspoređujući s drugim hrvatskim i evropskim gradovima, široko procjenjuje da "Dubrovnik od 7. do 10. stoljeća nije imao manje od 400 ni više od 2.700 stanovnika".²³

¹⁵ L. Beritić, *Utvrdjenja grada Dubrovnika*: 9-10. S Beritićem se slaže i Josip Lučić (Josip Lučić, *Povijest Dubrovnika od VII st. do g. 1205*. Zagreb, Historijski institut JAZU u Dubrovniku, 1973: 13)

¹⁶ L. Beritić, *Utvrdjenja grada Dubrovnika*: 11.

¹⁷ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 17.

¹⁸ Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 45.

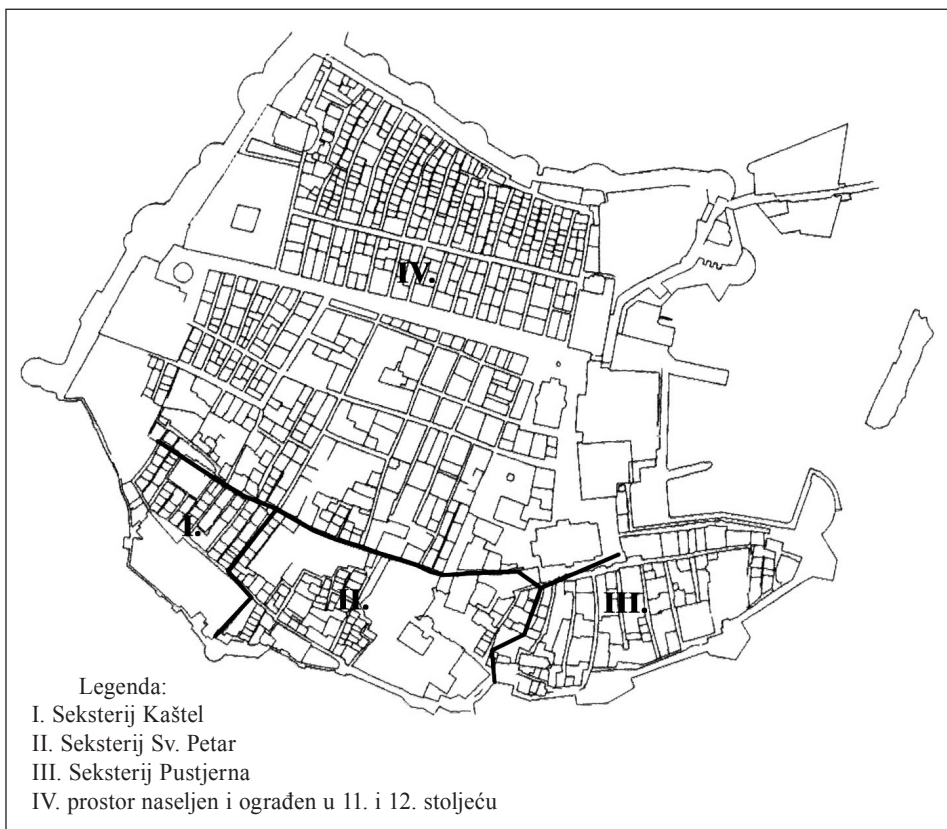
¹⁹ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 18; J. Lučić, *Povijest Dubrovnika od VII st. do g. 1205*: 13.

²⁰ Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 51.

²¹ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 18; Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 65-83; J. Lučić, *Povijest Dubrovnika od VII st. do g. 1205*: 14.

²² Stjepan Krivošić, *Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku, 1990: 50.

²³ N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, 1: 208.

Slika 1. Povijesna podjela na seksterije prema Beritiću

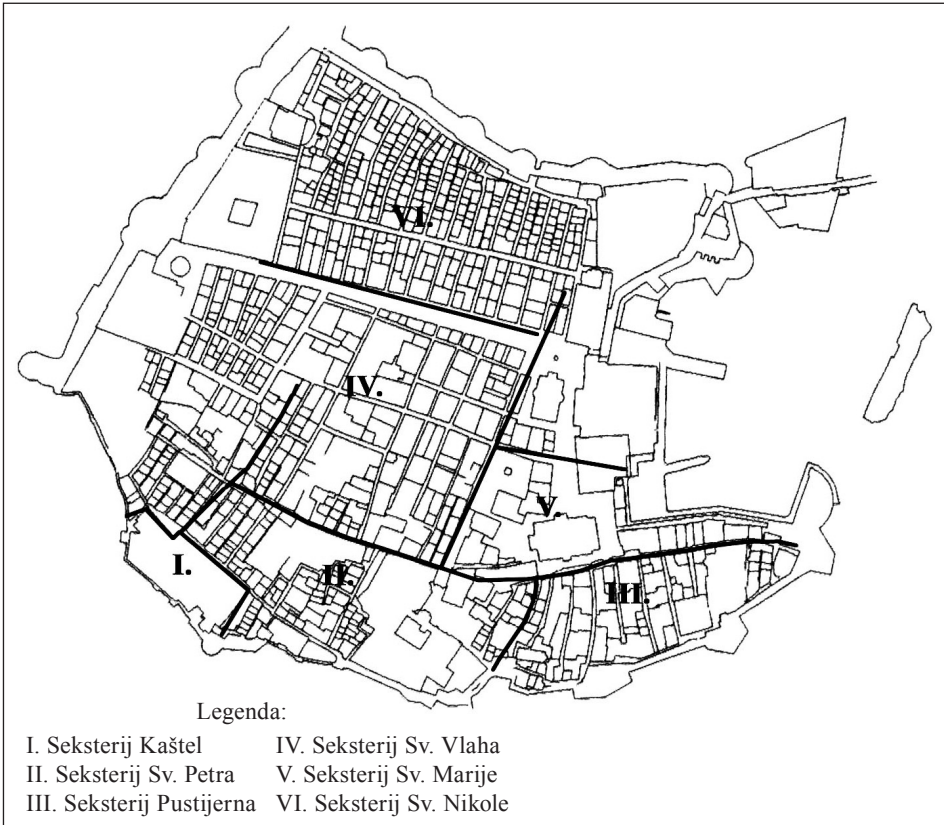
Izvor: Josip Lučić, *Povijest Dubrovnika od VII st. do g. 1205*. Zagreb: Historijski institut JAZU u Dubrovniku, 1973: 16.

U 11. i 12. stoljeću grad se razvija, raste i doživljava ekonomski prosperitet. Stvaranjem novih naselja (*burgus*) širi se izvan dotadašnjih granica. Proširivanjem zidina sredinom 13. stoljeća dobila se nova urbana površina.

Seksterij Sv. Vlaha (*burgus sancti Blasii*) Beritić smješta na područje od široke ulice do zapadnih gradskih zidina. Ime je dobio po prvotnoj crkvi Sv. Vlaha, smještenoj u blizini samostana Sv. Klare.²⁴ Peković smatra da se gradnjom novih zidova tijekom 13. stoljeća ovo podgrađe postupno širilo pod zidinama staroga grada.²⁵

²⁴ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 18.

²⁵ Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 86-89.

Slika 2. Podjela na seksterije prema Željku Pekoviću

Izvor: Željko Peković. *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*. Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, 1998: 60, 71, 113.

Oko ubikacije seksterija Sv. Marije istraživači se razilaze. Beritić ga locira na područje od Široke ulice do današnje crkve Sv. Vlaha. Južna su granica stare zidine, a sjeverna Placa. Smatra da se naziv seksterija izgubio izgradnjom crkve Sv. Vlaha na današnjem mjestu, pa se cijeli dio od samostana Sv. Klare do današnje crkve Sv. Vlaha počeo nazivati seksterijem Sv. Vlaha.²⁶ Peković smatra da je ovaj seksterij zauzimao prostor oko katedrale i katedralnog kaštela.²⁷

²⁶ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 19; L. Beritić, *Utvrđenja grada Dubrovnika*: 10.

²⁷ Ž. Peković, *Dubrovnik - Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada*: 43-44, 132-134.

Posljednji seksterij Sv. Nikole, čije su granice najmanje upitne, obuhvaćao je cijelo područje Prijekog, od Place do sjevernih gradskih zidina.²⁸

Nazivi seksterija bili su fluidni, te se u raznim dokumentima privatnopravnog karaktera identificiraju i po drugim upečatljivim lokalitetima. Beritić navodi nekoliko primjera kupoprodajnih ugovora, u kojima su kuće locirane u seksterijima nazvanima po obližnjim crkvama.²⁹

Seksteriji u 19. stoljeću

Nakon što su nakon potresa 1667. godine iščezli iz upotrebe,³⁰ seksteriji su ponovno uspostavljeni nakon pada Dubrovačke Republike. Već u vrijeme dvogodišnje

Tablica 1. Broj stanovnika Dubrovnika prema seksterijima 1807. i 1817. godine

Seksterij	Popis	
	1807.	1817.
DUBROVNIK	6158	5598
<i>Katolička kućanstva</i>	5821	4977
Minčeta	1285	1047
<i>Dogana</i>	467	410
<i>Fontana Grande</i>	561	443
<i>Ospedal Civile</i>	756	601
Sveta Marija	645	422
<i>Forte Molo</i>	531	436
Pile - Ploče	1530	1550
Bosanka	48	68
<i>Pravoslavna kućanstva</i>	108	357
<i>Židovska kućanstva</i>	227	264

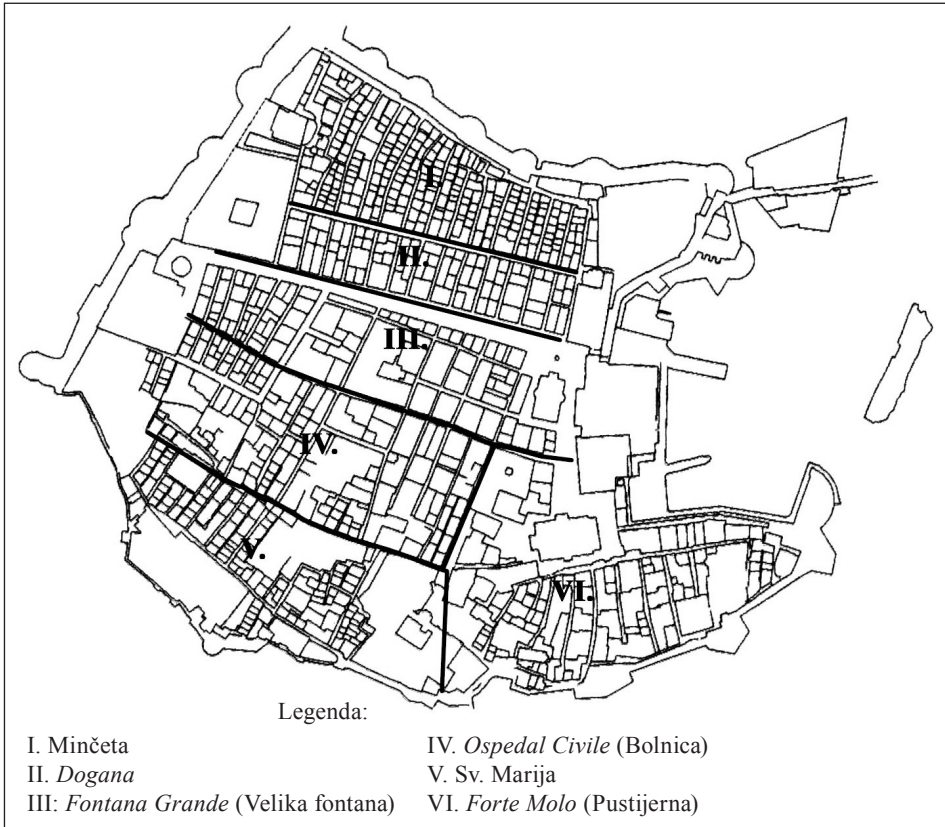
Napomena: U židovskim kućanstvima živjelo je 234 Židova i 30 katolika (služinčad).

Izvori: *Tavola statistica di Ragusa e delle Isole di Ragusa* (1807), rukopis 44 (Državni arhiv u Zadru); Stjepan Krivošić, *Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku, 1990: 23; *Popolazione del Circolo di Ragusa dell'anno 1817*. (Okružno poglavarstvo 1817, br. 1239; Državni arhiv u Dubrovniku)

²⁸ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 19.

²⁹ L. Beritić, »Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku.«: 19.

³⁰ Seksteriji se spominju u izvještaju o štetama na javnim zgradama od 11. travnja 1667. O tome vidi: Jelenko Mihailović, *Seizmički karakter i trusne katastrofe našeg južnog primorja od Stona do Ulcinja*. Beograd: SAN, Posebna izdanja, knj. CXL, 1947: 22-30.

Slika 3. Rekonstrukcija granica seksterija iz 1817. godine

Izvor: *Popolazione del Circolo di Ragusa dell'anno 1817*. (Okružno poglavarstvo 1817, br. 1239; Državni arhiv u Dubrovniku)

francuske okupacije (1806-1808), u popisu iz 1807. godine (*Tavola statistica generale della città di Ragusa e tutto il suo antico stato per l'anno 1807, eseguita d'ordine del Sgr Amsotto li 30. Aprile del' anno 1808*),³¹ Dubrovnik je podijeljen na seksterije: Minčeta, Dogana, Fontana Grande (Velika fontana), Ospedal Civile (Bolnica), Sveta Marija i Forte Molo (Sv. Ivan). Pored gradskih seksterija, Dubrovniku su pripadala i predgrađa Pile i Ploče, te selo Bosanka (tablica 1).

³¹ *Acta Gallica* 1810. br. 44, F. II. 62 (Državni arhiv u Dubrovniku, dalje: DAD); Stjepan Ćosić, *Dubrovnik nakon pada Republike (1808.-1848.)*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti, Dubrovnik, 1999: 199-203.

Nakon šestogodišnje francuske vladavine (1808-1814), područje Dubrovačke Republike postalo je dijelom Habsburške monarhije.³² Dubrovački okrug osnovan je vladinom odlukom od 23. prosinca 1816. godine. Krajem 1817. godine proveden je popis stanovništva (*Popolazione del Circolo di Ragusa dell'anno 1817*).³³ Popis kuća, domaćinstava i stanovnika proveden je po seksterijima ili rajonima (tal. *rione*; franc. *rayon*) na isti način kao i 1807. godine.

Nažalost, ni za jedan od ova dva popisa nisu sačuvani popratni dopisi ili upute popisivačima, tako da su granice seksterija utvrđene analizom drugih vrela, pomoću kojih su se mogle locirati kuće i njihovi vlasnici. U popisu iz 1817. godine kuće su popisane po kućnim brojevima koji su, unatoč tome što su se često mijenjali, olakšali utvrđivanje granica (slika 3).

Seksterij Minčeta proteže se od ulice Prijeko do sjevernih gradskih zidina. Kuće su popisivane od istoka prema zapadu. Prva popisana kuća nosi kućni broj 1 i nalazi se iznad crkve Sv. Nikole na Prijekome (danas Zlatarska 2 i 4), a zadnja, kućnoga broja 259, ispod same tvrđave Minčete. U ovom seksteriju popisano je ukupno 1.154 stanovnika.

Drugi seksterij je *Dogana* i proteže se od Place do ulice Prijeko. Popis stanovnika po kućanstvima tekao je od zapada prema istoku. Prva kuća ovog seksterija ima kućni broj 260 i omeđena je ulicama Celestina Medovića, Prijeko i Od Sigurate (današnja adresa je Od Sigurate 7). Zadnja je kuća br. 337, omeđena Placom, Zlatarskom i Kovačkom ulicom (danas Placa 4, Zlatarska 1 i Kovačka 2). U ovom su seksteriju popisani i stanovnici kuća uz današnju ulicu Sv. Dominika, uključujući i Dominikanski samostan. Ukupni broj stanovnika je 548. Čitavo područje *Dogane* i Minčete odgovara starom seksteriju Sv. Nikole.

Seksterij Velika fontana (*Fontana Grande*) zauzima prostor od crkve Sv. Vlaha do Velike Onofrijeve fontane. Sjeverna granica je Placa, a južna Ulica od puča. Kućanstva su popisana od istoka prema zapadu. Prva kuća nosi kućni broj 338 i označena je kao vojarna (danas Placa 1), a zadnja je kuća broj 436 (danas Placa 21 i Poljana Paskoja Miličevića 1). U ovom seksteriju je popisano najviše vlastele (72), a ukupni broj stanovnika je 450.

---

³² O ovom prijelaznome vremenu, vidi: S. Čosić, *Dubrovnik nakon pada Republike*; Vesna Čučić, *Posljednja kriza Dubrovačke Republike*. Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU i Matica hrvatska Dubrovnik, 2003.

³³ *Popolazione del Circolo di Ragusa dell'anno 1817*. (*Okružno poglavarstvo* 1817, br. 1239, DAD) i *Stato della Popolazione dell Città e Borgo 1817*. (*Općina Dubrovnik*, 1817, F. IV, 114, DAD).

Seksterij Bolnica (*Ospedal Civile*) nalazi se na području između Ulice od puča, Strossmayerove i Ulice od Rupa. Istočna granica je zapadni rub Gundulićeve poljane, a zapadna su same zidine. Stanovnici su popisani po kućanstvima, od zapada prema istoku. Prvo su popisani stanovnici kuće br. 437 (Ulica od puča 29), a zadnja kuća nosi broj 562 (Ulica Sv. Josipa 23 i Strossmayerova 14). Ukupni broj stanovnika: 607.

Seksteriji *Fontana Grande* i *Ospedal Civile* obuhvaćaju područja nekadašnjih seksterija Sv. Marije i Sv. Vlaha. Te seksterije 1817. godine horizontalno dijelili Ulica od puča. No, stara podjela tih seksterija, prema Beritiću, dijelila je seksterije Sv. Vlaha i Sv. Marije vertikalno, a granica je bila Široka ulica.

Rione Svete Marije nalazi se na području koje je omeđeno Ulicom od Rupa i Strossmayerovom ulicom, a južna granica su zidine. Na istoku se seksterij proteže do zapadnog ruba Poljane Ruđera Boškovića. Popisivanje stanovnika je teklo od istoka prema zapadu, počevši od kuće br. 563 (Od Rupa 7 i Na Andriji 2) do kuće br. 678, zapravo Isusovačkog samostana, u kojemu su popisani redovnici skolopi (pijaristi) koji su tada bili u Dubrovniku. Ukupno su popisana 422 stanovnika. Ovaj seksterij je uglavnom obuhvaćao područje starih seksterija Kaštel i Sveti Petar.

Istočna granica seksterija *Forte Molo* (tvrđava Sv. Ivana ili stari seksterij Pustijerna) je Poljana Ruđera Boškovića, Uz Jezuite, uključujući i kuće na istočnom rubu Gundulićeve poljane do Ulice od puča. Ostale strane omeđene su zidinama. Popis stanovnika po kućanstvima tekao je od zapada prema istoku, počevši od kuće br. 681 (Kneza Hrvaša 12), idući naizmjenice do same tvrđave Sv. Ivana i zatim se vraćajući današnjom ulicom od Pustijerne. Zadnja popisana kuća nosi broj 762 (današnja Biskupska palača, Poljana Marina Držića 2). U ovom seksteriju bilo je 436 stanovnika.

Gradski seksteriji koristili su se uglavnom u pravnim aktima prilikom lociranja nekretnina koje su bile predmetom spora, dogovora oko hipoteke ili nasljedstva. Nekretnina je u takvim pravnim dokumentima najčešće opisana kućnim brojem, susjedima, ponegdje ulicom i seksterijem u kojem se nalazi.³⁴ No,

³⁴ Puno je takvih dokumenata. Primjerice: kuća braće Šimuna i Ivana Kriletića opisana je kao kuća s podrumima i cisternom koja se nalazi u seksteriju Minčeta, k. br. 16 *nella Calle dei Fabri* iznad Prijekog (*Hipotekarni ured*, kut. 4, br. 3672, DAD); kuća svećenika Dominika Sokolovića 1826. godine opisana je kao kuća u *calle 9 Rione 3 Fontana Grande al No 415* (*Hipotekarni ured*, kut. 5, br. 4187, DAD); u ostavini Frana Matovog Gradija navedena je kuća blizu Katedrale s dva prizemlja, *Rione Forte Molo* k. br. 708 (*Zborni prvostupanjski građanski i kazneni sud u Dubrovniku*, Ostavinska rasprava EXXXIII-56, DAD).

koristili su se i drugi općepoznati nazivi, primjerice, Garište, Pustijerna, Poljana, Placa itd. U ostavini Rada (Rafa) Gozze navodi se da posjeduje kuću *Rione S. Stefano al Civ. No 753*,³⁵ a u jednom kupoprodajnom ugovoru iz 1818. spominje se kaštel Sv. Stjepana.³⁶ U nekoliko ostavinskih rasprava iz 1857. godine spominje se *Rione del Carmine*.³⁷ Puno je primjera kada se nekretnina smješta u “krivi” seksterij, pogotovo ako je u graničnom dijelu.³⁸ Sustav seksterija u pravnim se aktima napušta krajem 19. stoljeća, kada je uspostavljena klasifikacija nekretnina putem katastarskih brojeva čestica i brojeva zemljišnoknjižnih uložaka.

Zaključak

U Dubrovniku se seksteriji prvi put spominju u odluci Statuta iz 1309. godine. Zvali su se: Pustijerna, Sveta Marija, Sveti Vlaho, Sveti Nikola, Sveti Petar i Kaštel, ali su se koristili i neformalni nazivi po drugim upečatljivim lokalitetima (najčešće obližnjim crkvama). Srednjovjekovna administrativna podjela na seksterije nije u Dubrovniku zaživjela kao u talijanskim gradovima, te se gubi u dokumentima privatnopravnog karaktera nakon velikog potresa u 17. stoljeću. Seksteriji se ponovno uspostavljaju nakon pada Dubrovačke Republike, u popisima stanovništva 1807. i 1817. godine i prilikom opisivanja nekretnina u raznim kupoprodajnim, ostavinskim i sličnim ugovorima. U dokumentima se često koriste i drugi usporedni nazivi gradskih predjela. Svi ti termini nestaju iz pravnih dokumenata krajem 19. stoljeća, kada je uspostavljen način klasifikacije nekretnina putem broja katastarskih čestica i zemljišnoknjižnih uložaka.

---

³⁵ *Zborni prvostupajski građanski i kazneni sud u Dubrovniku*, Ostavinska rasprava EXLII-2, DAD.

³⁶ *Notarska kancelarija Antuna Liepopillija*, kut. 4, br. 103, DAD.

³⁷ *Kotarski sud u Dubrovniku*, ostavinski spisi 1857, br. 113-114, DAD.

³⁸ U ostavini svećenika Vicka Čumbelića (umro 13. travnja 1818) navodi se da živi u *Rione Fontana Grande* u četvrtoj ulici koja se zove *calle Ospedal Civile* na k. br. 459 (*Zborni prvostupajski građanski i kazneni sud u Dubrovniku*, Ostavinska rasprava EI-134, DAD).

THE BOUNDARIES OF DUBROVNIK'S *SEXTERIA*

IVANA LAZAREVIĆ

Summary

In Dubrovnik the *sexteria* are first mentioned in a Statute provision of 1309. Named as *Pustijerna*, St Mary, St Blaise, St Nicholas, St Peter and *Castellum*, they were also known under less formal names given after certain landmarks (most commonly churches). However, unlike Italian cities, medieval administrative division of Dubrovnik into *sexteria* (districts) failed to maintain continuity and after the Great Earthquake of 1667 can no longer be traced in private documents. The *sexteria* were reintroduced after the fall of the Dubrovnik Republic, in the censuses from 1807 and 1817, and in the description of real estate in the contracts of sale, wills etc. In the documents the *sexteria* often feature under other, parallel names. By the end of the nineteenth century all these terms disappear from legal documents, giving way to a new system of real property classification based on plot numeration in cadastral records.